

נדה סו

משה שווערד

1. דף על הדף נדה דף סה עמוד ב

בגמ': הרואה דם מחמת תשמיש כו'. [1] הנה החלקת מחוקק (אהע"ז סי' קי"ט ס"ק כ"ב) נקט לפשטות שרמ"ת איסורו הוא איסור דאורייתא, וכן האריך בזה הערוך השולחן (יו"ד סי' קפ"ז סעיף ה'). [2] אמנם החתם סופר (יו"ד סי' קנ"ג) מביא מתשובת מהר"ם בר"ב שבתשו' הרשב"א דנקט דאין כאן איסור אלא מדרבנן, ומדאורייתא אין היא צריכה לחוש שתראה עוד בשעת תשמיש, ומבאר שם החתם סופר משום דלא גרע מכל וסתות דקיי"ל דוסתות הם דרבנן, ואפילו למ"ד וסתות הם דאורייתא, מ"מ בוסת שע"י מעשה כגון קפיצות ואכילה שום לכו"ע הוה דרבנן, ורמ"ת הוה כוסת הקפיצות.

[א] וכן נקט הנו"ב בכמה דוכתי דמטעם וסת היא אסורה. אבל בחו"ד סי' קפ"ז (ס"ק ג') אחרי שהאריך ב"א תמוהות, כתב לבאר דלפעמים הוא מחמת חולי, ולפעמים מחמת חימוד עיין שם. [ב] והלחם ושמלה (שם סק"ד) האריך גם כן לומר שאינו וסת אלא מום וחולשה, שאין מקור שלה מחזיק הדם כמו שצריך, וסמך לדבר שדין רמ"ת מוזכר ברמב"ם ב"פרק ד" ו"א ב"פרק ט" ששם נמנים כל סוגי הוסתות.

2. תוספות מסכת נדה דף סו עמוד א

ונאמנת אשה לומר וכו' דברי רבי – [1] פרש"י דדוקא הך סיפא דנאמנת כרבי אבל כולה רישא כרשב"ג דסבירא ליה בג' זימני הוי חזקה [2] ור"י מפרש דאפילו רבי מודה ברואה מחמת תשמיש דבעי ג' זימני לאחזקה דומיא דהך דלעיל דאמר לימים ב' ולמה שלא מנו חכמים ג' כגון אכלה שום או פלפלין דאפילו לרבי בעי תלת זימני.

3. רא"ש על נדה פרק עשירי - סימן ג

[1] כתב הראב"ד ז"ל ועכשיו אין אנו בקיאים בבדיקה. ועוד שאפי' ידוע שבא מן הצדדין הרי גזרו בבנות ישראל כל הרואה [טיפת דם] כחרדל שיושבת עליו שבעה נקיים. [2] ואין דבריו נראין להחמיר אדם מדעתו ולהוציא אשה מבעלה דמה בקיאות שייך בבדיקה זו לראות אם הדם הוא בראש המוך או מן הצדדין.

4. ספר איזהו מקומן

אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שמן המקור הוא בא - הפתחי תשובה (קפו. יד.) הביא משו"ת נוב"י (קמ"א סי' מ"ו) וכן מהחוו"ד (מידוסי סק"ס וזילאריס סק"ג) שנקטו דשוב לא יועיל לה בדיקת שפופרת אחר שנאסרה, ואפילו תבדוק שנית ולא תמצא כלל, זולתי אם תפיל חרות דם כדלקמן, או עברה ושמשה ולא מצאה דם.

5. ספר איזהו מקומן

ואם יש לה וסת תולה בוסתה - א] בדין זה רבו פירושי המפרשים: רש"י מפרש דר"ל דיש לה וסת לראיה מחמת תשמיש ון. והרמב"ם (איסו"ז ד. כ.) מפרש דמיירי שרואה מ"ת כששמשה סמוך לוסתה, וכן מפרש הרמב"ן בהלכותיו (ו. טו.) והרשב"א בתוה"ב. והמרדכי (פ"ג דשנועמ) פירש דכל שיש לה וסת אזי אפילו רואה מחמת תשמיש שלא בשעת וסתה תולה בוסתה וטהורה דאמרינן דם מכה הוא. והרד"ה מפרש דמיירי בוסת הגוף - ועי' בערל"צ שהשיג על כל הפירושים ומפרש פירוש אחר.

ולפירוש הרש"י צ"ע דלכאורה פשיטא ומאי קמ"ל דקובעת לה וסת לראיה מ"ת - עי' מש"כ בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' ק"ס, ד"ה מ"ט גדברי רש"י).

6. ספר איזהו מקומן - דף טז.

והכא במקור מקומו טמא קמיפלגי וכו':

קובץ דינים בענין מקור מקומו טמא או טהור:

ה] בתוס' רי"ד להלן כב. הקשה דאי מקור מקומו טמא, אמאי מראות דמים טהורים אינם מקבלים טומאה מן המקור, ותהא האשה טהורה והן טמאין, ומחדש שהדמים הטהורים אינן באים מן המקור כלל. אולם בסד"ט (קפמ. ד. ד"ה אצל, וכן קל. ד.) נקט דאף הן באין מן המקור אלא כיון שאין חזקתן מן המקור לפיכך יש לטהר מספק כיון שלא נאמר בהדיא בתורה אלא מהלמ"ס, ועע"ש בדבריו. וראה עוד בדברינו על ריש מתני' לקמן יט. שכתבנו דעת שאר מפרשים בענין מהיכן באין מראות הטהורין.

כרס ראה בערל"נ להלן מא: (ד"ה מקור סה"ע) שמחדש דמראות הטהורים אכן מטמאין טומאת ערב מתורת מקור מקומו טמא, וכן הוא מפרש בדברי הרמב"ם, עי"ש.

ב] ביסוד דין מקור מקומו טמא: התוס' (ד"ה נמקור) מסקי דשמא הוא הלכה למ"ס, אך מדברי הרש"י [כב. ד"ה אשה טהורה] דקדק הסד"ט (קפמ. ד. ד"ה ולענ"ד נראה) דפליגי בדרשא דקרא האם רק מתורת ראייה ממעט ליה קרא או דנתמעט לגמרי ואף מטומאה גרידא.

ג] נחלקו הראשונים האם המקור מטמא את הדם מתורת מגע, והגם דהוי טומאת בית הסתרים מ"מ הלמ"ס דנטמא הדם במגע ונעשה אב הטומאה בנגיעתו במקור ומטמא את האשה, או דטומאתו משום שנוצר ונתגדל במקור ולא משום מגע, ויש נפק"מ בין השיטות - עי' בדברינו בזה על תוס' ד"ה במקור.

7. תוספות מסכת נדה דף סו עמוד א

ותבדוק עצמה בביאה שלישית כו' - [1] פירש בקונטרס מביאה שלישית ואילך תשמש על ידי בדיקה ולמה תתגרש מתוך לשונו משמע דאסורה לראשון אפי' בבדיקה וה"ה דהוה מצי למיפרך לפי פירושו דגם לשני לא תשתרי אלא ע"י בדיקה כיון דלא ידע שינויא דלאו כל האצבעות שוות [2] ור"ת מתיר לראשון בבדיקה ויש להעמיד הברייתא כשאינה רוצה לטרוח בבדיקה או שאינה יודעת לבדוק וכן משמע בירושלמי בפ' דם הגדה דפריך ותבדוק עצמה בבעל שני ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות כן י"ל דהש"ס דידן נמי פריך אשני

ובתוספתא (פ"ה) נמי תניא עד כמה מותרת לינשא עד שלשה כו' פירוש עד כמה מותרת בלא בדיקה ומלא מהדר איסורא לפרש עד כמה היא אסורה אפילו בבדיקה משמע בבדיקה שריא אפילו לראשון ואני שפיר לפירוש ר"ת דפירכא קמייתא הוי כמו פירכא שנית.

8. ספר שערים מצויינים בהלכה

לפי שאין כל האצבעות שוות. עי' בב"י (סי' קפו ס"ב) שהקשה, מה מועיל בדיקת השפופרת הא אין כל האצבעות שוות, או לא הכניסתו בכח, שאין כל הכחות שוות, ותירץ דלא אמרינן כן אלא להקל ולא להחמיר, וטעמא משום דרוב נשים אין רואות דם מחמת תשמיש וכו'. ועי' בתשו' נוב"י

9. ספר שערים מצויינים בהלכה

שאיין כל האצבעות שוות. כתב הגה"ק מזידיטשוב בסה"ק סור מרע (ד"ה ששית) בשם הרה"ק ממעזריטש, דמה שאמרו (כתובות קד.) דרבינו הקדוש לא נהנה מעוה"ז אפי' באצבע קטנה, דר"ל באותו אבר, ע"ד לא כל האצבעות שוות. ועי' בסה"ק פוקד

עקרים [לרבי צדוק מלובלין] דמה שאמרו במס' ע"ז (יא.) דלא פסקה מעל שולחנו כו', היינו דכל הנאותיו היה בקדושה, ואע"פ שהיה לו עושר עצום, וכל מיני חמדות והנאות עוה"ז בכל התפשטות הנאותיו, לא היה שום הנאה לגרמיה ביציאה מהקודש וכו' נועי במס' שבת (ק"ח:) דמה"ט נקרא רבינו הקדוש, משום שלא הכניס ידו תחת אבנטו, ועי"ש כמהרש"א דכל מקום שתמצא בו גדר ערוה נאמר בו קדושה].

10. ערוך לנר מסכת נדה דף סו עמוד א

בגמרא ההיא דאתאי לקמי' דר' יוחנן. לא הוזכר לאיזה טעם באה לפניו [1] ואולי לבקש עלי' רחמים [2] או י"ל לשאול אם מותרת לה לשמש קודם שתראה ולא תחוש לוסת מטבילת מצוה ועל זה השיב לה ר"י שמא דימת עירך עלתה ביד דלכן אין זה נחשב וסת כמו שכתב הר"ן [3] ועוד י"ל דהאשה עצמה חששה שמא עין הרע שלטה בה ולכן באתה לקמי' דר' יוחנן לשאול תקנה דראתה שהוא לא חש לעין הרע כדאמרין בכרכות (כ א) שהוה אזיל ויתיב בשערי טבילה אמר כי סלקן ואתיין בנות ישראל מן נהרא ליסתכלן בי דלהוי להו זרע שפירי כוותי א"ל רבנן לא מסתפי מר מעינא בישא א"ל אנא מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא בהו עינא בישא עכ"ל והאשה שלא ידעה זאת סברה שרבי יוחנן יודע דבר להנצל מעינא בישא ולכן באה לפניו לשאלו אבל הוא השיב לה שהיא צריכה לשמור מעין הרע ועל כן תיבעל לו ע"ג הנהר:

11. תוספות מסכת נדה דף סו עמוד א

כי היכי דתהוו עליך להך גיסא – [1] פירש"י תחת אשר קנאו באהבת אישך יאמרו כמה שנאה גדולה ותשוב קנאתם ממך [2] ובערוך פ"י ששלטו בך עינים להתרחק מבעליך תודיעם עכשיו שאת בת דמים מרובים שבניך מרובין ביותר ויתנו עיניהם בך ויאמרו אשריה שדמיה מרובים שמתוך כך בניה מרובים ומתוך העין שיתנו בך יפסקו הדמים ותתרפא.

12. ערוך לנר מסכת נדה דף סו עמוד א

בד"ה כי היכי. שבניך מרובים ביותר. פ"י זה סתום דאם תודיעם שרואה דם כשעולה מטבילת מצוה איך יקנאו בה בבנים הא אי אפשר כלל לה לשמש ושיהיו לה בנים אבל בערוך מבואר בענין אחר וז"ל ערוך דם איכא דאמרי לא תגלי להו לחברותיך שאת מצטערת על כך שאת רואה דם דכי היכא דתהוי עלך בחד גיסא שתמהו עליך שהיית רגילה לשמש תדיר ונתנו בך עין יתנוהו עליך לאידך גיסא שכשיראו שאת מרבה לראות דמים הרבה יאמרו סימן יפה הוא לה שהאשה שדמי' מרובין בני' מרובין ויתנו בך עין ויפסוק הדם עכ"ל ומזה נראה שהערוך גרס אמר לה לא תגלי לחברותיך ופירושו משונה לגמרי ממה שכתבו התוס' בשמו וצ"ע:

13. רש"י מסכת נדה דף סו עמוד א

שנים תשב ששה והן - לחומרא [1] שמא ראשון סוף זוב ושני תחלת נדה וצריכה עוד ששה אבל שלשה דאילו הוה ימי זיבה צריכה ז' נקיים השתא נמי תשב שבעה נקיים שמא בימי זיבה עומדת.

14. תוספות מסכת נדה דף סו עמוד א

שנים תשב ששה – [2] שמא ראתה יום ראשון דם ירוק ואינו מן המנין.

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

לגדר ולהתקדש במותר להם, ואסור לעבור עליו כגופי תורה כשומנו של גיד שמותר וישראל קדושים נהגו בו איסור (חולין צא.), וכן הא דבנות ישראל החמירו על עצמן וכו'. וכ"כ בשו"ת הריב"ש (סי' מד). וכתב בחי'

בנות ישראל החמירו על עצמן וכו'. כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ב סי' רפח) דיש מנהג שנהגו מעצמן שלא כתקנת חכמים

16. רמב"ם יד החזקה הלכות איסורי ביאה פרק יא

(ג) ובימי חכמי הגמרא נסתפק הדבר הרבה בראיית הדמים ונתקלקלו הוסתות לפי שלא היה כח בכל הנשים למנות ימי נדה וימי זיבה לפיכך החמירו חכמים בדבר זה וגזרו שיהיו כל ימי האשה כימי זיבתה ויהיה כל דם שתראה ספק דם זיבות:

(ד) ועוד החמירו בנות ישראל על עצמן חומרא יתירה על זה ונהגו כולם בכ"מ שיש ישראל שכל בת ישראל שרואה דם אפילו לא ראתה אלא טיפה כחרדל בלבד ופסק הדם סופרת לה ז' ימים נקיים ואפילו ראתה בעת נדתה בין שראתה יום אחד או שנים או השבעה כולן או יתר משיפסוק הדם סופרת שבעת ימים נקיים כזבה גדולה וטובלת בליל שמיני אע"פ שהיא ספק זבה או ביום שמיני אם היה שם דוחק כמו שאמרנו ואח"כ תהיה מותרת לבעלה:

17. ספר איזהו מקומן

אך בצורת התפשטות התקנה מצינו פלוגתא: דז"ל החינוך (מלוה ר"ז) "וחומרא זו שקבלו על עצמן היא מוזכרת בהרבה מקומות בתלמוד, ונראה מתוך כך שהחכמים ראו חומרתן טובה וצריכה והורו לדבריהם" עכ"ל. ובהערה 95 לרשב"א הביא דבספר ידי אליהו תמה דאיך יתכן שיהיו כל בנות ישראל מסכימות לדעה אחת ואח"כ יודו חכמים לדבריהן, אלא הנכון בעיניו כמו שנראה מדברי הרי"ף והרא"ש שחכמים קבעו מנהג זה, ולפי שבנות ישראל קבלו עליהן חומרא זו יחסה להן.

אולם יעוי' בהערה הנ"ל שלשון הרמב"ן והריטב"א משמע כהחינוך, וז"ל הרשב"א בתוה"ב "שהן צריכות לישוב ז"נ מדבריהם או מהחומר שהחמירו על עצמן". וז"ל הריטב"א "למדנו כי חכמים קבלו מהן ועשו אותה תקנה ופשט איסורה בכל העולם, ואין כח לבטלה ולא להקל בה כלל" עכ"ל. וע"ע בשיעורי שבט הלוי (סי' קפג. ו. ד"ה והנה).

18. ספר שערים מצויינים בהלכה

מקשים למה קבלו חומרא זו, הרי הם מפקיעות את בעליהם ממצות עונה, וגם גורמת להם ביטול מצות פו"ר, ותירצו שגם לבעליהם ניחא להו בחומרא זו, וא"כ אין כאן איסור. ועי' בשו"ת חת"ס (י"ד סוסי" קסא)

בחומרא דר"ז. ועי' בשו"ת בית שערים (י"ד סי' רלט) שאדעתא דהכי נישאת לו, ועי"ש שכתב כמה תירוצים. וכתב בקול סופר (אות תנט) דלאחר שפשטה החומרא ונעשה גדר בישראל, אז כל הנושא אשה על דעת כן נישאת לו, ואסור לו לבעול דלא נשאת לו לשעבוד זה. וכ"כ בספר האשכול (הלי' נדה סי' מו) באריכות.

19. ספר שערים מצויינים בהלכה

והר"ן (שבועות ד. מדפי הרי"ף) מפרש, דטעם החומרא בטפה כחרדל, דשמא התאסף טפה כחרדל בג' ימים וכחלי בית הרחם העמידו הדם, א"כ היא זבה וצריכה ז' נקיים. ולפי

20. דף על הדף נדה דף טו עמוד א

בגמ': בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כו'.

הגרש"ז אויערבך ז"ל בס' מנחת שלמה (ח"ב סי' ע' אות כ' ובהגה"ה שם) מביא מהראשונים בשבת (דף י"ג ע"א) שבזמן הקדום כשהיו עסוקין בטהרות, אחרי שספרה ז' ימים לנדתה, היו טובלין, ואח"כ אף ששמרו ז' נקיים ממנהגא דבנות ישראל, היינו רק לבעלה, אבל הטהרות שנגעו בהן לא נטמאו, דלענין זה לא החמירו על עצמן, ואח"כ אחרי הז"נ היו טובלות עוד פעם לבעלה.

וּכְתַב דְּמִסְתַּבֵּר דְּבַפְעַם הַרְאֵשׁוֹנָה שֶׁהָיוּ טוֹבְלוֹת, הָיוּ מְבֻרְכוֹת עַל הַטְּבִילָה, שֶׁהָרִי הוֹעִילָה טְבִילָה זֹאת לְעֵינֵי טְהוֹרוֹת, שֶׁלֹּא יִטְמְאוּ טְהוֹרוֹת שִׁיגְעוּ בָהֶן, וּמִסְתַּבֵּר שֶׁגַּם בְּפַעַם הַבִּי' טוֹבְלוֹת בְּבִרְכָה, כִּיּוֹן שֶׁאֵינָהוּ עַכ"פ כֹּסֶפֶק זְבוֹת לְבַעֲלוֹ, צְרִיכוֹת הֵן לְבַרְד.

21. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף פב/א

עשרה תקנות תיקן עזרא... ושתהא אשה חופפת וטובלת... ושתהא אשה חופפת וטובלת דאורייתא היא דתניא ורחץ את בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער אמרי דאורייתא לעיוני דלמא מיקטר אי נמי מאוס מידי משום חציצה [דף פב/ב] ואתא איהו תיקן חפיפה:

22. רש"י בבא קמא דף פב/א

האשה חופפת - במסרק ביום טבילתה משום חציצה לקמן פריך הא דאורייתא היא:

23. תוספות בבא קמא דף פב/א

ושתהא אשה חופפת - אור"ת שלא תיקן חפיפה אלא בראש וכן משמע מדקאמר בסמוך דאורייתא דלמא מקטר וחפיפה נמי לא שייכא אלא בראש כדתנן בנזיר (דף מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק אבל בשאר הגוף שייך לשון הדחה כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (דף סו: ושם) לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה במים ומהתם נמי משמע דבשאר הגוף אין צריך הדחה אלא דוקא בית קמטיה אף על גב דאיכא למימר דבית קמטיה נקט לרבותא דאע"ג דביאת מים לא בעינן ראוי לביאת מים בעינן מכל מקום מדלא קאמר אפילו קמטיה משמע דוקא לקמטיה ולא בשאר הגוף וההיא דדודי חסרת כו' (שם דף פח.) אף על פי שאין חובה היתה רגילה לרחוץ כמו שנוהגין גם עכשיו לרחוץ כל גופה במים המיון: [ועי' תוספות נדה כו: ד"ה אב]:

24. תוספות מסכת נדה דף סו עמוד ב

אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול - ... ושוב פירש ר"ת דחפיפה לא שייכא אלא בראש והך דחולין איירי בשאר הגוף דליכא חפיפה וכן משמע לעיל דקאמר אשה לא תחוף אלא בחמין כו' וקאמר טעמא דמשרו מוזה ומדלא קאמר לא תחוף ראשה ש"מ דבכ"מ חפיפה שייך טעמא דמשרו מוזה דבמקום שער הוא ועוד מביא ר"י ראיה דאמרינן בפרק מרובה (ב"ק דף פב.) גבי עשר תקנות דעזרא שתהא אשה חופפת וטובלת ופריך מדאורייתא הוא וכו' מאי ניהו שערות ומשני לעיוני מדאורייתא דילמא מיקטר ואתא איהו ותקן חפיפה ומדקאמר דילמא מיקטר שמע מינה דעיקר חפיפה בראש ובכמה מקומות הוזכרה חפיפה אצל הראש אבל במחזור ה"ר שמריה מפרש בשם רש"י דבכל הגוף שייך חפיפה כדאמרינן בפ' כל כתבי (שבת דף קכ:) הרי שהיה שם כתוב על בשרו ה"ו לא יחוף ומיהו בכל הספרים ליכא אלא לא ירחץ ולא יסוך ...

25. ספר איזהו מקומן

ד] בעיקר חובת עיון מן התורה - יש לעיין טובא הלא אין חוצץ מן התורה אלא רובו ומקפיד, והדבר רחוק מן השכל שלא תדע האשה שרוב גופה מטונף בחציצה, ובפרט שדוקא כשמקפדת, וביותר שלשון הגמ' ב"ק פב. "דאורייתא לעיוני דילמא מיקטר א"נ מאוס מידי", וצ"ע למה הוצרכה התורה לחייב בדיקה על מצב כזה. ויעוי' בביאורים בסוף הרשב"א (סי' י"א) וכן בהערה 136 לרשב"א דמייתי היכי תימצוי דיתכן מציאות של מיעוט המקפיד החוצץ מן התורה, עי"ש. והנה אכן בראשונים בסוגיין נקטו בפשיטות שעיון הוא חיוב מדין תורה וכפשטות הסוגיא בב"ק הנ"ל. וגדר חובה זו כתב החכמת אדם (כלל קכ. א.) "ת"ל "כיון דמן התורה אסור להיות חציצה בטבילה, וכל דבר שהוא בחזקת טומאה אינו יוצא מחזקתו אלא ע"י

בדיקה, לפיכך מן התורה צריכה האשה לבדוק ולעיין בבשרה ושערה סמוך לטבילתה ממש" עכ"ל. אמנם האור שמח (א"סו"ג ד. ח., נס"ד) ביאר בשיטת הרמב"ם, דאין כונת הגמ' לחיוב דאורייתא של עיון, אלא שהוא סייג לדאורייתא כדי שלא יהא חציצה שהוא איסור תורה, ודבריו חידוש. ומ"מ לפי"ן ניחא הקושיא שפתחנו בה. וראה עוד בכ"י (קל"ו. ו. ד"ה וכן אני אומר) שהביא שיטת מפרשים דעיון הוא מתקנת עזרא, ודחה דבריהם.

ולשיטת הפוסקים דבית הסתרים בעינין מדאורייתא שהיא ראוי לביאת מים, והקשו הא ביהס"ת הוא מיעוט הגוף ואין בו חציצה מה"ת, ע"י בזכרון יוסף (סי' י) דדוקא בגוף אמרינן דרובו ואינו מקפיד לא הוי חציצה מה"ת, משא"כ בביהס"ת אם לא הוי ראוי לביאת מים חוצץ מה"ת, אע"ג דלא הוי רק מיעוטא. ובנחל אשכול (הל' מקואות פס"א אות יז) תירץ, דמה דאמרינן מיעוט בשר אינו חוצץ מה"ת, היינו דוקא אם בא כל הגוף במים ויש טיט בזרועו, מה"ת אמרינן דבטל לגבי גופו, וכל גופו בא במים, אבל ודאי אם אצבע אחד הוא חוץ למים, אין זו טבילה, דבעינן שיטבול כל גופו בפעם אחת [ע"י בתור"כ אמור כב"ז "ובא השמש וטהר" דצריך שיטבול גופו במים כולו כאחד], וגם בביהס"ת ע"י סתימת הקמטים לא יוכלו המים לבוא שם, הוי כאילו כל החללים חוץ למים, ואין זה מטעם חציצה, וע"כ לא מהני מדאורייתא. ונפק"מ שאם ביהס"ת אינו ראוי לביאת מים כגון שסוגר פיו בכח, מה"ת אינו טבילה, אבל אם לא סגר פיו ונמצא אח"כ דבר החוצץ, מה"ת טבילתה כשירה, שהרי היה ראוי לביאת מים. וע"י מש"כ בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' קצז) וע"י בשו"ת יד סופר (סי' לה ד"ה וראיתי).

בית הקמטים ובית הסתרים כו' מקום הראוי לביאת מים בעינין. [בביאור בית הקמטים ובית הסתרים, ע"י בערוך (ערך סתר, וערך קמט). וע"י ברמ"א (סי' קצח סמ"ג) וטר"ז (סי' קצט סק"א) ולחור"ש (סי' קצח-סד) והגה' הרש"ש, וע"י בתועפות ראם על היראים (אות רנה) מש"כ בזה]. כתבו התוס' במס' סוכה (ו: ד"ה דבר) ובמס' קידושין (כה. ד"ה כל) דחציצת בית הסתרים הוא מה"ת, אבל בח"י הרשב"א והריטב"א במס' קידושין (שם) ס"ל דהוי רק מדרבנן נוע"י בדברינו לעיל מג. ד"ה מה התסן. ובח"י הרמב"ן כתב שני הפירושים. וכ"כ במשל"מ (מקואות פ"א ה"ח)

27. שו"ע יורה דעה - סימן קצט - שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחול:

(א) צריכה להדיח בית השחי ובית הסתרים שלה במים, (ולא בשאר משקין) (מהרי"ק שורש קנ"ט), ולסרוק שיער ראשה יפה במסרק שלא תהיינה שערותיה נדבקות זו בזו; וכן צריכה האשה לעיין בעצמה ובבשרה ובודקת כל גופה סמוך לטבילתה, שלא יהא עליה שום דבר מיאוס שחוצץ; ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה:

(ב) חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים, לפי שמסבכין את השיער, אלא במים חמין; ומיהו אפילו בחמי חמה סגי. ולא תחוף בנתר הנקרא בערבי: טפל (רמב"ם בפ"י המשנה פ"ב דכלים) ובלע"ז: גריד"א (ריב"ש), לפי שמחתך השיער וחוזר ומסתבך, ולא באהל, לפי שמסבך השיער, ולא בכל דברים המסבכים השיער: הגה - וכל זה לכתחלה, אבל אם חפפה בנתר וכיוצא בו וראתה בעצמה שאין שערות שלה קשורין ומסובכין, שרי (מהרי"ק שורש קנ"ט). ואשה שצוו אותה הרופאים שלא תחוף ראשה במים, רק ביין, יש לשאול לרופאים אם היין מסבך השערות, ואם אומרים שאינו מסבך יש לסמוך עליהן; ואם אין הרופאים בקיאים בדבר, יש לאשה לנסות עצמה תחילה אם היין אינו מסבך השערות, (גם זה שם):

(ג) חפיפה צריכה להיות לכתחלה סמוך לטבילתה. והמנהג הכשר שתתחיל לחוף מבעוד יום ועוסקת בחפיפה עד שתחשך, ואז תטבול. וכן מנהג כשר שאף על פי שחפפה, תשא עמה מסרק לבית הטבילה ותסרוק שם: הגה - ובשעת הדחק שצריכה לחוף ביום, או שא"א לה לחוף ביום וצריכה לחוף בלילה, יכולה לעשות (בית יוסף בשם הפוסקים ובשם הרמב"ם פ"ב דמקואות). ובלבד שלא תמהר לביתה ותחוף כראוי:

28. דף על הדף נדה דף סו עמוד א

בגמ': בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים.

בס' קנה בושם על הל' נדה בהקדמתו מביא מספרים שדוקא בזמן הזה נהגו בנות ישראל שעל טפת דם כחרדל ישבו ז' נקיים, אבל לעתיד לבא שיבנה בית המקדש ויקריבו קרבנות, ואז הזבה ג"י הרי צריכה להביא קן לזיבתה, יתבטל תקנה זו, ויעשו חשבון מי נדה ומי זיבה עכתו"ד.

ועל פי זה יל"פ מה דאיתא בנוסח הרמב"ם בסדר התפלות (בספר אהבה אחרי הלכות מילה) שלאחר אמירת "אלו דברים שאין להם שיעור הפאה וכו'" אומרים: אמר ר' זירא בנות ישראל הם החמירו על עצמם שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעת ימים נקיים, תדב"א כל השונה הלכות כו'. וכן הוא גם היום במקצת סידורי הספרדים, ובגמרא ברכות (ל"א ע"א) נזכר מימרא זו בתוך א' משלשה דוגמאות של הלכה פסוקה לפני התפלה, ולמה מזכירין רק הלכה זו?

אולם לפי הנ"ל אתי שפיר, שאנו מבקשים בזה רחמי שמים שיבנה בית המקדש, שעכשיו אמנם מחמת כובד הגלויות והטלטולים ותוקף הצרות (כמוש"כ הטור יו"ד סי' קפ"ג) ביטלו לנו החשבונות, ונשתנו לנו סדרי בראשית, אבל לעתיד לבא, אז נדע ונתבונן להבדיל בין זה לזה, כדי שהזבה תוכל להביא את קרבנותי'.

בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' צ"א) כתב הטעם שנהגו לומר הלכה פסוקה זו, משום שהוא יסוד היסודות, ובזה תלוי כל קיומנו לטהרת בנות ישראל לדורות עולם, שלא לבא לידי מכשול חלילה, וכדי שלא נבוא להגיד שמנהגא בעלמא גרידא הוא, הציבו הלכה זו בראש התפילה, למען נדע שהלכה פסוקה היא.